

Odbor životního prostředí a
zemědělství
Oddělení právní a ochrany přírody

JUDr. Jitka Švejharova
Věštínská 509/32
153 05 Praha 5

Datum	Oprávněná úřední osoba	Číslo jednací	Spisová značka
25.5.2026	Bc. Pavel Šnajdara	KUZL 49932/2026	KUSP 31563/2026 ŽPZE

ROZHODNUTÍ

Krajský úřad Zlínského kraje, odbor životního prostředí a zemědělství (dále jen Krajský úřad), jako orgán ochrany přírody a krajiny, příslušný podle:

- § 67 odst. 1 písm. g) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů
- § 10 a § 11 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen správní řád),
- § 75 odst. 1 písm. d) a 77a odst. 5 písm. o) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon)

posoudil žádost advokátky JUDr. Jitky Švejharové, IČO 66254451, se sídlem Věštínská 509/32, 153 05 Praha 5, zastupující společnost Royal Brinkman Polska Sp. z o.o., IČO: 010766697 se sídlem Ostrowska 452, 61-324 Poznań, Polsko (dále jen „žadatel“), o udělení výjimky ve smyslu § 56 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., ze zákazů uvedených v základních podmínkách ochrany zvláště chráněného druhu živočicha **čmelák zemní (*Bombus terrestris*)**, kategorie ochrany ohrožený, konkrétně ze zákazů držet, dopravovat, prodávat, nabízet účely dopravování, držení a nabízení čmelínů se čmelstvy za účelem poskytování opylovací služby květů stromů v ovocných sadech a květů plodin na otevřených pěstebních plochách ve Zlínském kraji, vyjma chráněných území, a dále pro účely usmrcení dovezeného čmelstva nebo jeho reexportu z České republiky po poskytnutí opylovací služby.

a poté rozhodl takto:

Žadatel se nepovoluje výjimka ze základních podmínek ochrany zvláště chráněného druhu živočicha čmeláka zemního (*Bombus terrestris terrestris*) dle § 50 odst. 2 zákona ve smyslu § 56 odst. 1 zákona spočívající v povolení dopravování, držení a nabízení čmelínů se čmelstvy za účelem dopravování, držení a nabízení čmelínů se čmelstvy za účelem poskytování opylovací služby květů stromů v ovocných sadech a květů plodin na otevřených pěstebních plochách ve Zlínském kraji, vyjma chráněných území, a dále pro účely usmrcení dovezeného čmelstva nebo jeho reexportu z České republiky po poskytnutí opylovací služby.

Účastník řízení podle ust. § 27 odst. 1 správního řádu:

Společnost Royal Brinkman Polska Sp. z.o.o., IČO: 010766697 se sídlem Ostrowska 452, 61-324 Poznań, Polsko

Odůvodnění:

Dne 24.3.2026 podala advokátka JUDr. Jitka Švejharova, IČO 66254451, se sídlem Věštínská 509/32, 153 05 Praha 5, zastupující společnost Royal Brinkman Polska Sp. z.o.o., IČO: 010766697 se sídlem Ostrowska 452, 61-324 Poznań, Polsko, odboru životního prostředí a zemědělství Krajského úřadu Zlínského kraje žádost o udělení výjimky z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů živočichů.

Žádost se týká udělení výjimky dle § 56 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“) pro účely dopravy, držení a nabízení čmelců se čmelstvy za účelem poskytování opylovací služby květů stromů v ovocných sadech a květů plodin na otevřených pěstebních plochách ve Zlínském kraji, vyjma chráněných území, a dále pro účely usmrcení dovezeného čmelstva nebo jeho reexportu z České republiky po poskytnutí opylovací služby.

Přílohou žádosti jsou tyto dokumenty:

- plná moc
- obrázky čmelců
- prohlášení společnosti Agrobío
- laboratorní zpráva (analýza)
- odůvodnění využití čmelců

Výjimka je požadována na dobu 5 let.

Odůvodnění používání chovaných čmelců při opylování ovocných a zahradních plodin žadatelem:

Čmeláci se vyznačují jako velmi účinní opylovači především díky schopnosti pracovat za náročnějších povětrnostních podmínek. Jsou aktivní již při teplotě 5–8 °C, fungují při silnějším větru a zatažené obloze a začínají pracovat dříve ráno a končí později večer než jiní opylovači. Pro srovnání, včela medonosná obvykle potřebuje teplotu kolem 12–15 °C a včely samotářky jsou aktivní jen v určité sezóně, převážně na jaře. V klimatických podmínkách typických pro střední Evropu, kde často nastávají chladná rána a nestálé počasí, to znamená významný rozdíl v účinnosti opylování.

Další důležitou vlastností čmelců je schopnost provádět vibrační opylování, které spočívá v třesení květem za účelem uvolnění pylu – schopnosti, kterou včely medonosné nemají. Díky tomu se z jednoho květu uvolní více pylu, opylování je přesnější a výnos vyšší. Čmeláci přenášejí také více pylu během jedné návštěvy, protože jsou větší a mají hustěji chlupaté tělo. V praxi to znamená, že menší počet návštěv může zajistit stejný efekt opylování, což je zvláště důležité u polních plodin, kde je počet opylovačů omezený.

Navíc čmeláci vykazují tzv. květovou věrnost – po delší dobu navštěvují jeden druh rostlin a méně často se přesouvají mezi různými plodinami, což zvyšuje účinnost křížového opylování. Jsou také méně citliví na nedostatek nektaru, protože ochotně sbírají pouze pyl a pracují i tehdy, když rostliny produkují jen malé množství nektaru. V praxi mají čmeláci největší výhodu u plodin jako borůvky, rajčata, jahody, maliny, řepka olejka či v sadech jabloní, stejně jako při pěstování v chladnějším klimatu a na velkých polních plantážích.

Chování čmelců má další výhodu v zemědělství a zahradnictví, protože zajišťují garantovaný a předvídatelný počet opylovačů na poli. Přirozené populace se mění rok od roku a závisí na povětrnostních podmínkách, zimě a dostupnosti biotopů, zatímco u chovaných čmelců lze dodat konkrétní počet kolonií a naplánovat obsazení, což snižuje riziko slabého opylování.

Důležitou výhodou je také možnost synchronizace jejich nasazení s termínem kvetení rostlin – kolonie lze umístit přesně v okamžiku začátku kvetení, takže pracují okamžitě, což je zvláště důležité u borůvek, sadů a drobných bobulovitých plodin.

Chování čmeláci zajišťují také vyšší koncentraci opylovačů na malé ploše, protože jejich hnízda se nacházejí přímo na plantáži a hmyz pracuje převážně na dané plodině. To vede k většímu počtu opylovacích návštěv květu během krátké doby. Jsou také více nezávislí na podmínkách prostředí – mohou fungovat i v krajně chudé na biotopy, kde chybí místa pro hnízdění, rostliny kvetoucí po celou sezónu nebo úkryty pro divoké čmeláky.

Další praktickou výhodou je jejich okamžitá aktivita po umístění úlu – nemusí nejdříve hledat plantáž, jako je tomu u přirozených populací.

Cílem není konkurovat různým opylovačům mezi sebou, ale zvýšit celkovou účinnost opylování jejich vzájemným doplňováním

Odůvodnění převahy jiného veřejného zájmu nad zájmem ochrany zvláště chráněného druhu je v žádosti postaveno na těchto skutečnostech, cit.:

Veřejný zájem převažující nad zájmem ochrany přírody je zájem na řízeném a efektivním opylování zemědělských kultur nezbytném k zajištění udržitelné produkce plodů na takovýchto plochách či v sadech v dané lokalitě, a rovněž i zájem na rozvoji venkova a zvýšení konkurenceschopnosti tuzemských producentů v zemědělství. K dosažení udržitelné, a tudíž konkurenceschopné produkce v zemědělství v rámci rostlinné výroby je nezbytné kvalitní opylení, které je závislé na čmelácích, kde za ně neexistuje adekvátní náhrada. Bez této součásti je celý technologický celek sadu či pěstební plochy nefunkční a farmář-podnikající ekonomický subjekt se bez této funkce zajišťované čmeláky nemůže nijak obejít. K opylení těchto ploch se proto všude v Evropě (a nejen v ní) využívají čmeláci z chovu. Význam čmeláků jakožto opylovačů rostlin celosvětově roste, což souvisí s úbytkem hmyzu způsobeným zejména změnami ve struktuře a využívání krajiny, klimatickou změnou, intenzifikací zemědělství (pěstováním monokultur, chemizací apod.), urbanizací. Na rozdíl od včel létají čmeláci i v chladném počasí a za zhoršených povětrnostních podmínek (vítr, déšť). Využívání uměle vysazených čmeláků pro zajištění opylování je metodou známou po celém světě. Bez opylení své produkce nemohou farmáři pěstovat, tedy vyrábět a generovat tržby, což má za následek neschopnost placení jejich závazků a vede k zániku podnikání v zemědělství. Nelze v tomto případě hovořit o substitučním zajištění opylení těchto plodin čmeláky či včelstvy z volné přírody, neboť zajištění opylení hmyzem z volné přírody není efektivně reálně proveditelné. Na pěstební ploše či v sadu nikdy nebude dostatečný počet opylovačů z volné přírody v době zvýšené potřeby opylení květů. V České republice jsou pěstitelské plochy uprostřed rozsáhlé zemědělské krajiny bez dostatečného napojení na přirozené biotopy, přičemž podnikatelé v zemědělství hospodařící na těchto plochách zpravidla tyto plochy nevlastní, ale mají je pouze propachtované. Další skutečností je, že plodiny v sadu či na pěstební ploše kvetou krátce a najednou, takže potřeba opylovačů se během krátké doby prudce zvýší, avšak netrvá dostatečně dlouho, jak by bylo třeba pro udržení stálé populace opylovačů z volné přírody. Aktivita opylovačů z volné přírody tak nestačí k efektivnímu opylení výnosových plodin. Opylení čmeláky z chovu zaručí maximální opylení, což přispívá k vysoké produkci plodů.

Do vybudování sadů a jiných ploch byly v ČR v minulých letech vynaloženy veřejné prostředky formou podpory z dotačních titulů Státního zemědělského a intervenčního fondu, přičemž bylo a je zřejmé, že takovéto sady či jiné plochy vyžadují použití čmeláků pro zajištění potřebné a konkurenceschopné produkce. Zajištěním opylení čmeláky z chovu je tak možné výrazně zlepšit nabídku tuzemských plodin a tím celkově přispět k navýšení potravinové soběstačnosti v produkci zeleniny a ovoce, které mají zcela nezastupitelnou roli ve výživě člověka a pomáhají předcházet řadě civilizačních chorob. Tohoto významu si je vědomo, jak bylo shora uvedeno, i Ministerstvo zemědělství, které podporuje vytváření ploch pro pěstování plodin, aby se zvýšila jejich tuzemská produkce. Bez využití čmeláků z chovu však není zvýšení tuzemské produkce možné.

Je dán jiný veřejný zájem převažující nad zájmem ochrany přírody, a to zájem na zajištění a rozvoji domácí konkurenceschopné a trvale udržitelné zemědělské produkce v souladu se strategií Ministerstva zemědělství, kterého nelze bez opylení plodin prostřednictvím čmeláků z chovu dosáhnout. Buď zemědělcům umožníme opylování plodin čmeláky z chovu za účelem zajištění a rozvoje tuzemské produkce plodin za podmínek přijatelných pro zemědělce a ochranu přírody nebo budeme trvat na absolutní až nesmyslně absurdní ochraně přírody, avšak pokud jde o zemědělskou produkci, budeme naprosto závislí na

jejím dovozu, neboť bez opylení čmeláky z chovu není možné udržet konkurenceschopnou zemědělskou produkci. Udržení konkurenceschopné zemědělské produkce s využitím čmeláků a včel pouze z volné přírody je nemyslitelné.

Ohledně původu čmeláků zemních používaných pro opylovací služby žadatel uvádí, cituji:

Žadatel odebírá čmelíny s čmelstvy od společnosti Agrobío S.L.ve Španělsku, která se chovem čmeláků zabývá již více jak 30 let, přičemž je jedním z předních evropských producentů. Žadatel čmeláky od této společnosti dováží například do Polska a dalších zemí, kde poskytuje odběratelům komplexní servis. Žadatel by chtěl dovážet a poskytovat opylovací služby prostřednictvím čmelínů s čmelstvy od této společnosti. Společnost Agrobío S.L.ve Španělsku chová čmeláky poddruhu *Bombus terrestris terrestris*, který je v České republice převažujícím poddruhem přirozeně se vyskytujícím. Původní čmeláci, na nichž je chov založen, pochází z oblasti Pyrenejského pohoří, konkrétně z oblasti mezi severní částí Pyrenejského poloostrova a jihem Francie a byli odchyceni v roce 1995. Společnost Agrobío S.L.ve Španělsku dodržuje při chovu a prodeji čmeláků veterinární opatření tak, aby nedošlo k zavlečení chorob nebo parazitů, a to včetně směrnice EU č. 92/65/EHS ve znění rozhodnutí Komise č. 2017/2174 o změně přílohy E, v níž jsou stanoveny veterinární podmínky, které je třeba dodržet, aby mohlo být s čmeláky obchodováno. Státy se v této směrnici dohodly na způsobu ochrany před veterinárními riziky a zároveň se zavázaly, že z jiných veterinárních důvodů než v směrnici uvedených, nebudou zakazovat nebo omezovat obchod s čmeláky. Tato směrnice byla transponována do právního řádu České republiky zák. č. 382/2003 Sb. Dovážení čmeláci by tedy splňovali veterinární podmínky a není žádný rozumný důvod omezovat jejich využití.

Ohledně technologie opylovacích služeb žadatel uvádí, cituji:

Za účelem umístování čmeláků k pěstitelům společnost Agrobío S.L. využívá čmelíny, které mají bezpečnostní opatření, tj. speciální uzávěr, který brání královnám a trubcům v cestě ven z úlu. I v případě, že by snad nějaká mladá královna či trubec z úlu unikli a podařilo se jim opustit plochu určenou k opylení, nemohou v přírodě přežít. K tomu žadatel uvádí, že trubci se líhnou ke konci sezony, úl opouštějí za účelem vyhledání a oplodnění mladých královen, přičemž žijí cca 4 týdny a ještě před příchodem zimy umírají. Přes zimu přezimují (hibernují) pouze mladé oplodněné královny. Zimu jich přežije jen 10 – 20%. Aby uniklá královna v přírodě přežila do dalšího jara, musí být nejprve oplodněna a následně musí úspěšně přezimovat. Jelikož oplodnění a hibernace jsou možné jen za určitých podmínek, lze předpokládat, že královny z umělého chovu nepřežijí. Královny berou přes zimu energii z tukového tělesa ve svém těle, které si vytvoří v úlu, když se v něm po narození krmily. Narodí-li se tedy královna ještě před likvidací úlů a podaří se jí úl opustit, nebude mít dostatečné tukové těleso na přezimování, a to z důvodu nedostatečné doby pro vytvoření zásob před opuštěním úlu.

K možným rizikům využití laboratorně odchovaných čmeláků zemních a opatření vedoucí k minimalizaci rizik spojených s opylovací službou žadatel uvádí, cituji:

Za účelem umístování čmeláků k pěstitelům společnost Agrobío S.L. využívá čmelíny, které mají bezpečnostní opatření, tj. speciální uzávěr, který brání královnám a trubcům v cestě ven z úlu. I v případě, že by snad nějaká mladá královna či trubec z úlu unikli a podařilo se jim opustit plochu určenou k opylení, nemohou v přírodě přežít. K tomu žadatel uvádí, že trubci se líhnou ke konci sezony, úl opouštějí za účelem vyhledání a oplodnění mladých královen, přičemž žijí cca 4 týdny a ještě před příchodem zimy umírají. Přes zimu přezimují (hibernují) pouze mladé oplodněné královny. Zimu jich přežije jen 10 – 20%. Aby uniklá královna v přírodě přežila do dalšího jara, musí být nejprve oplodněna a následně musí úspěšně přezimovat. Jelikož oplodnění a hibernace jsou možné jen za určitých podmínek, lze předpokládat, že královny z umělého chovu nepřežijí. Královny berou přes zimu energii z tukového tělesa ve svém těle, které si vytvoří v úlu, když se v něm po narození krmily. Narodí-li se tedy královna ještě před likvidací úlů a podaří se jí úl opustit, nebude mít dostatečné tukové těleso na přezimování, a to z důvodu nedostatečné doby pro vytvoření zásob před opuštěním úlu.

Čmelíny rovněž umožňují regulaci pohybu dělnic a úplné uzavření úlu. Čmelíny lze na plochu určenou k opylení umístit tak, aby čmeláci s ohledem na jejich možné doletové vzdálenosti neopouštěli plochu určenou

k opylení. Úly by se otvíraly 1 hodinu po východu slunce a zavíraly 2 hodiny před západem slunce. V obou případech „uzavření úlů“ znamená uzavření pouze „východu“, takže „vstup“ je stále otevřený a dělnice se mohou vrátit do úlu i po jeho uzavření. Čmeláci nebudou vypouštěni do volné přírody kdekoli, ale jen v rámci ploch, na nichž má být poskytnuta opylovací služba, a ani nebudou vypouštěni na neomezenou dobu, ale jen po dobu kvetení plodin, max po dobu 8 týdnů od instalace úlů.

Žadatel je schopen zajistit podmínky poskytování služby stanovené v metodickém sdělení Ministerstva životního prostředí k využívání čmeláků jako opylovačů v rámci zemědělské produkce, když žadatel poučí podnikatele, kterému by poskytoval opylovací službu, že je nezbytné zabránit úniků trubců a královen do volné přírody a že po skončení doby kvetení opylovaných plodin, resp. v 8. týdnu od instalace je povinen úly uzavřít tak, aby byl umožněn pouze vstup dělnic dovnitř, a po 24 hodinách úly uzavřít úplně. Uzavřené úly budou zlikvidovány rychlým a účinným způsobem.

Krajský úřad dne 7.4.2026 písemně oznámil známým účastníkům řízení zahájení správního řízení a dle § 70 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb. vyzval zaregistrovaná občanská sdružení k účasti na správním řízení. Ve stanovené lhůtě 8 dnů, konkrétně dne 7.4.2026 se k účasti na vedeném správním řízení přihlásil spolek Čmeláci PLUS z. s., se sídlem Na Farkáně III 182/28, 150 00 Praha 5 – Radlice, IČO: 14036584 (dále jen „spolek“). Tento spolek zároveň požádal o zaslání originálu žádosti prostřednictvím datové schránky.

Krajský úřad následně dne 23.4.2026 vydal usnesení č. j. KUZL 40326/2026, kterým účastníkům řízení stanovil lhůtu 15 dní pro nahlížení do spisu s možností vyjádřit se k podkladům před vydáním rozhodnutí. Spolkem požadovaný podklad byl spolku zaslán jako příloha tohoto usnesení.

Krajskému úřadu bylo dne 5.5.2026 bylo doručeno vyjádření spolku k probíhajícímu řízení (dále jen „Vyjádření“) Spolek ve svém vyjádření nedoporučuje vyhovění žádosti žadatele. Dále jsou postupně uvedeny (citovány) a vypořádány námitky spolku:

1)

Žádost podle Spolku obsahuje pouze obecné a nedostatečně konkretizované tvrzení o existenci veřejného zájmu. Podle § 56 odst. 1 a 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, však musí žadatel prokázat, že:

- neexistuje jiné uspokojivé řešení,
- zásah neohrozí existenci populace dotčeného druhu,
- a že veřejný zájem je konkrétní, doložený a převažující.

Předložená žádost ani její přílohy neobsahují podstatné podklady, které jsou nezbytné pro řádné posouzení podmínek podle § 56 odst. 2. Chybí zejména údaje umožňující posoudit:

- skutečnou povahu a intenzitu tvrzeného veřejného zájmu,
- existenci či neexistenci alternativních řešení (§ 56 odst. 2 písm. a),
- dopady na populaci zvláště chráněného druhu (§ 56 odst. 2 písm. b),
- a způsob zajištění kontroly a podmínek výkonu výjimky, které musí být podle § 5b odst. 3 součástí rozhodnutí.

Ad 1)

V případě řízení o výjimce z ochranných podmínek čmeláka (*Bombus sp.*), který není chráněn podle práv ES, se podle § 56 odst. 2 zákona nepostupuje, ale hodnotí se převaha veřejného zájmu nad zájmem ochrany přírody podle § 56 odst. 1 zákona.

2)

Žadatel nespecifikuje Subjekty, kterým v dané lokalitě hodlá nabízet opylovací službu.

Spolek má za to, že 4 ha plocha nevyžaduje podporu opylovací služby prostřednictvím čmeláků z laboratoře. Pokud je toto, podle Žadatele největší plocha, pak ostatní produkční plochy budou opyleny opylovači z přírody.

Spolek má za to, že ve Zlínském kraji není akutní potřeba posílení opylovací služby na otevřených zemědělských plochách, kterou by bylo potřeba řešit prostřednictvím opylováním prostřednictvím čmeláků z laboratoře.

Tomu nasvědčuje počet dosud vydaných a platných výjimek na opylovací službu. Ty vydané řeší konkrétní potřebu, nebo jsou zajišťovány čmeláky s doloženým původem z ČR – nikoli laboratorními hybridy.

Tímto dokládáme, že Žadateli nejde o řešení konkrétní potřeby a nedostatku, jako spíš o vlastní komerční projekt, v rámci kterého hodlá na území kraje aktivně nabízet opylovací službu, a to i tam, kde to není nutné.

Ad 2)

S tímto názorem se správní orgán ztotožňuje (viz odůvodnění rozhodnutí níže)

3)

Čmeláci létají podle potřeby i do vzdálenosti jednotek kilometrů, a to i z produkčních ploch, kde je hojnost potravy (skleníky) – sbírají si pyl, který aktuálně potřebují pro krmení plodu., nevystačí si s jednodruhovým pylem.

Ad 3)

Jde o obecně známý odborný fakt.

4)

Žadatel bagatelizuje vznikající rizika.

Ad 4)

Správní orgán se domnívá, že čmeláci z laboratorního chovu představují riziko a je nutné respektovat princip předběžné opatrnosti, viz Věstník MŽP, částka 3, č. j. MZP/2021/130/251.

6)

Dále chceme upozornit na to, že Žadatel navrhuje takové podmínky opylovací služby, které znemožní provádění efektivní kontrolu jejich dodržování. Pokud by snad byla výjimka udělena, Správní orgán nebude schopen provést efektivní kontrolu a vymáhat dodržování jím stanovených podmínek. Podle předloženého návrhu by totiž s úlky manipulovaly osoby bez udělení výjimky, což je jiné za situace, že držitelem by byl Žadatel. Tento stav právní nejistoty by vedl k situaci, že by Správní orgán byl v podstatě v roli pasivního sledovatele bez možnosti běh ovlivnit a zjednat nápravu.

Ad 6)

S tímto názorem se správní orgán ztotožňuje (viz odůvodnění rozhodnutí níže)

7)

Žadatel zamlčuje existující možnosti podpory přírodních opylovačů formou biopásů na a v okolí produkčních ploch. Díky takovým řešením je možné využít přírodní opylovače a naopak jejich populace podpořit díky kvetoucím sadu.

Ad 7)

Správní orgán konstatuje, že existuje metodika na podporu přírodních opylovačů formou biopásů na produkčních plochách a jejich okrajích: „Metodika podpory populací samotářských včel v agroekosystémech (2021)“, . Autoři: Šlachta, Erban, Votavová, Cudlín, Cudlín, Halešová.

Zdroj:

https://www.vupt.cz/storage/app/media/Methodiky%20od%20roku%202020/Methodika%20podpory%20populac%C3%AD%20samot%C3%A1%C5%99sk%C3%BDch%20v%C4%8Del%20v%20ekosyst%C3%A9meh_2022.pdf

8)

V jarních měsících, a to včetně chladného počasí jsou významnými opylovači ranné druhy čmeláků a samotářských/sociálních včel. Druhy jako je čmelák zemní (Bombus terrestris) nebo zednice rohatá (Osmia cornuta), jsou naštěstí u nás dosud relativně hojné. Proto jsou zemědělcům k dispozici, pokud alespoň základně pečují o zemědělské plochy – produkční či neprodukční. Pro opylování jednoho kvetoucího stromu, například meruňka obecná, je potřeba cca 3-5 jedinců, kteří strom dokážou dokonale opylovat (Zdroj: Doc. V. Ptáček).

Ad 8)

Doc. RNDr. Vladimír Ptáček, CSc., je přední český entomolog z Výzkumného ústavu pícninářského v Troubsku. Z dostupných publikací a článků V. Ptáčka vyplývá, že čmeláci mohou letět za potravou i 3 km, pokud je to nutné. Pokud jim uvažované plochy poskytnou dostatek potravy, budou tam přítomni celou sezónu a na jaře také. Jakmile odkvetou plodiny, najdou si čmeláci v okolí další zdroj potravy. Zemědělci jim v tom mohou za zlomek nákladů pomoci formou úhorů, nebo biopásů, na které dostávají dotace. Tímto je doloženo, že čmeláci a včely (včetně medonosných) si plochy s kvetoucími plodinami najdou a není tedy nutné vypouštět do krajiny nepůvodní laboratorně produkované čmeláky.

9)

Zájem na zajištění zvýšení produkce je podle Spolku partikulárním ekonomickým zájmem Žadatele, nikoli reálným veřejným zájmem a reálnou doložitelnou potřebou.

Pokud se v ČR zavede precedens, kdy se produkce zvýší díky lepšímu opylení prostřednictvím komerční opylovací služby, na úkor přírodních opylovačů, pak se takový způsob opylení stane normou a tlak na přírodní opylovače se postupně plošně zvýší. Farmy se pak z důvodu konkurenceschopnosti budou muset přidat do skupiny konzumentů opylovací služby. V konečném efektu zemědělci rezignují na podporu přírodních opylovačů a v důsledku toho se zvýší jejich závislost na komerčně dostupné opylovací službě.

Spolek nebrání poskytování opylovací služby v uzavřeném prostoru, pokud jsou splněny podmínky, které doplňují metodiku z Věstníku MŽP. Opylování v exteriéru by mělo být podmíněno skutečnou a doložitelnou potřebou, respektive nedostatkem kvalitního opylování prostřednictvím přírodních opylovačů.

Ad 9)

S touto připomínkou se správní orgán plně ztotožňuje.

10)

Rozporujeme fakt, že dodavatel bude ze Španělska dovážet čistý Bombus terrestris terrestris, tedy identický druh s čmeláky v naší přírodě. S ohledem na další body to nepovažujeme za podstatné, ale můžeme předložit studie o tom, že laboratorní čmeláci jsou mixem podruhu B. terrestris terrestris a B. terrestris dalmatinus.

Ad 10)

Koppert připouští že v jeho komerčním chovu není jen B. terrestris terrestris a zakladatelky chovu byly před více než 20 lety odebrány z oblastí severozápadní Evropy, kde převažuje B.t. terrestris. Chov probíhá v izolaci, ale nelze vyloučit přítomnost genetického vlivu B.t. dalmatinus.”

11)

Žadatel nedoložil přítomnost queen excluder. Předložené fotografie popisují jen systém otevírání a uzavírání úlku, nikoli přítomnost queen excluder. Zde je vidět výletový otvor který, není opatřen queen excluder. Černá kónická část je vletový otvor. Takové úlky nelze používat, jsou v rozporu s metodikou MŽP. Jak jsme uvedli, přítomnost řešení typu queen excluder žadatel nedokládá a ani na webu dodavatele čmeláků jsme jej nenašli.

Ad 11)

Ve včelařství je queen excluder (**vylučovač královen**) selektivní bariéra uvnitř úlu, která umožňuje dělnicím, ale ne větším královnám a trubcům, překonat bariéru. Tyče mají délku 4,2 milimetru. Bariérová mřížka byla pravděpodobně vynalezena kolem roku 1890. Účelem je zabránit královně v přesunu z plodové komory do medové komory (https://en.wikipedia.org/wiki/Queen_excluder). Správní orgán konstatuje, že přítomnost řešení typu queen excluder žadatel nedokládá.

Úvahy, kterými se správní orgán řídil:

Předmět řízení

Předmětem této žádosti je povolení výjimky pro účely dopravování, držení a nabízení čmelínů se čmelstvy za účelem poskytování opylovací služby květů stromů v ovocných sadech a květů plodin na otevřených pěstebních plochách ve Zlínském kraji, vyjma chráněných území, a dále pro účely usmrcení dovezeného čmelstva nebo jeho reexportu z České republiky po poskytnutí opylovací služby. Žadatel je členem rodinné holandské skupiny Royal Brinkman, která se specializuje na zásobování profesionálních pěstitelů rostlin. Svoje služby v rámci České republiky plánuje rozšířit i o dovoz čmelínů se čmelstvy a zajištění opylení plodin distribuovanými čmeláky.

Dotčené zvláště chráněné druhy živočichů

V České republice byl doposud zaznamenán výskyt 38 druhů čmeláků a pačmeláků současně zahrnovaných do rodu Bombus. V současné době většina z nich (25 druhů) náleží do některé z kategorií Červeného seznamu. V roce 2005 přitom odpovídalo kritériím pro zařazení do Červeného seznamu o 9 druhů méně, tedy 16 druhů. Navýšil se i počet v kategorii kriticky ohrožených nebo vyhynulých. Čmelák zemní (Bombus

terrestris) je druh s poměrně rozsáhlým areálem, který zahrnuje Evropu, Malou Asii, severní Afriku a Kanárské ostrovy, přičemž byl vysazován a šíří se i v dalších oblastech mimo původní areál (např. Chile, Argentina, Japonsko, Tasmánie, Nový Zéland). Na evropském kontinentu se vyskytuje 9 poddruhů čmeláka zemního, které jsou přizpůsobeny místním podmínkám a liší se i svým chováním. V České republice se z 9 známých poddruhů přirozeně vyskytuje pouze subspecie terrestris, přičemž jde o poddruh přizpůsobený na chladnější klima. V zahraničních chovech se však převážně chová jižní poddruh dalmatinus, jenž představuje možné ohrožení domácích populací zejména kompeticí o potravu a hnízdiště a křížením s domácím poddruhem, neboť všechny poddruhy čmeláka zemního se mohou vzájemně křížit. Rozdíl mezi jmenovanými dvěma poddruhy je zásadní. Kromě vzhledu se jednotlivé poddruhy liší i fyziologií, např. termínem diapauzy, schopností vidění, náchylností k chorobám (hmyzomorce včelí) i chováním – velikostí kolonií, rychlostí sběru, mírou agresivity. Královny poddruhu B. t. dalmatinus nezimují, pouze estivují a nemají složitý jarní start. Z tohoto důvodu se B. t. dalmatinus snadněji chová v laboratořích.

Ze žádosti a předložené genetické analýzy z února roku 2026, která byla přiložena, vyplývá, že výjimka je žádána pro uměle odchované populace poddruhu B. t. terrestris. Firma Agrobío S.L. deklaruje přítomnost poddruhu B. t. terrestris ve svém chovu, což dokládá přiloženou genetickou analýzou, která s průměrnou 99,978 % shodou potvrzuje poddruh B. t. terrestris.

Splnění zákonných podmínek pro vydání výjimky

Podle § 56 odst. 1 ZOPK lze výjimku udělit pouze v případech, kdy převažuje jiný veřejný zájem nad zájmem ochrany přírody, nebo v zájmu ochrany přírody. Jelikož veřejný zájem je neurčitý právní pojem postrádající legální definici, je nutné pro účely správního řízení tohoto typu vždy nejprve vymezit, co se veřejným zájmem rozumí a teprve poté zvážit, zda „jiný“, tzn. v žádosti deklarovaný, veřejný zájem převažuje nad veřejným zájmem na ochraně přírody. Veřejný zájem je zároveň nutné přesvědčivě odlišit od zájmu soukromého či kolektivního. Dle názoru správního orgánu je nepochybně možné veřejné zájmy ztotožnit s cíli zákonných úprav, ať již vyjádřenými výslovně či takovými, které lze z právních předpisů vyvodit za použití výkladových metod. Jak vyplývá z výše citovaných ustanovení zákona, nesporným veřejným zájmem je v řízení tohoto typu ochrana zvláště chráněných živočichů.

Žadatel spatřuje veřejný zájem na řízeném a efektivním opylování zemědělských kultur nezbytném k zajištění udržitelné produkce plodů na takovýchto plochách či v sadech v dané lokalitě, a rovněž i zájem na rozvoji venkova a zvýšení konkurenceschopnosti tuzemských producentů v zemědělství.

Při posuzování žádosti správní orgán zvážil, že se jedná o žádost, kterou podala soukromá společnost, která rozšiřuje portfolio svých služeb nabízených pro zemědělce a nemusí se úplně jednat o veřejný zájem. Okolnost, že vedlejším výsledkem této podnikatelské činnosti má být opatření směřující ke zvýšení zemědělské produkce, nemusí nutně znamenat, že se jedná odpovídající společenský zájem. Žadatelem nebyla v řízení předložena žádná konkrétní studie, která by doložila, na kterých katastrech je problém s opylováním, který nelze řešit jinak, než realizací dovozů nepůvodních laboratorních čmeláků a nebyly prokázány ani jiné důvody, které by dokládaly veřejný zájem na využívání laboratorních čmeláků na území Zlínského kraje.

Odůvodnění rozhodnutí:

Správní orgán je přesvědčen, že odpovídající zemědělskou produkci je možné zajistit i způsoby, které se zájmy chráněnými zákonem nekolidují. Ve veřejně dostupném Stanovisku České společnosti entomologické k prodeji a využívání čmeláků za účelem opylovací služby se uvádí, že za normálních okolností je v přírodě dostatek přirozených opylovačů. Absence vhodných opylovačů v sadech (včetně čmeláků) je důsledkem dlouhodobě špatného hospodaření v zemědělské krajině, důležitá je proto obecná podpora výskytu hmyzu. Jako opylovači jsou velmi efektivní rovněž samotářské včely, ale také mouchy, motýli, brouci apod. Z hlediska ochrany přírody i sadařů by měl být kladen důraz na podporu výskytu samotářských včel, které v sadech vykazují vysokou druhovou diverzitu. Pokud by byly uměle dodány kolonie čmeláků či včely medonosné, vznikne pro samotářské druhy včel konkurence, jež následně snižuje stavy původních druhů. Pro kvalitní opylení je vhodné pestré druhové složení přirozeně se vyskytujících druhů hmyzu. Pro zemědělství má velký význam i stav okolní krajiny v sousedství pěstovaných kultur. Je vhodné zachovat

podíl neobdělávaných, ale extenzivně udržovaných stanovišť (extenzivní pastviny, remízky, meze, pásy mezi polní kulturou a cestou apod.) pro udržení diverzity a tím i funkčnosti krajiny včetně přítomnosti opylovačů a predátorů (bezobratlých i obratlovců). Na podporu výskytu samotářských včel v sadech zpracovala Česká společnost entomologická podrobnou metodiku, která je součástí Stanoviska a jako taková je též volně dostupným informačním zdrojem. Veřejně dostupná je taktéž certifikovaná Metodika podpory populací samotářských včel v agrosystémech.

Správní orgán je dále toho názoru že v deklarovaném záměru nelze jakkoliv spatřovat zájem ochrany přírody, jelikož předmětní čmeláci jsou určeni především ke zlepšení úrovně intenzifikace produkce pěstovaných plodin, resp. jejich efektivnějšímu opylení. To je však v zájmu pouze úzké skupiny subjektů – pěstitelů plodin, potažmo prodejců čmeláků, tedy nikoliv ve veřejném zájmu na ochraně našeho ekotypu čmeláka zemního či ostatních našich čmeláků či jejich ekotypů. Naopak v důsledku možného pronikání nepůvodních ekotypů čmeláků do naší volné krajiny nelze vyloučit reálný škodlivý (negativní) účinek vůči všem domácím populacím rodu *Bombus* spp.

Správní orgán je dále toho názoru, že v zajištění odchovaní čmeláci, kteří nepocházejí z území ČR (byť se jedná o jeden z u nás se vyskytujících poddruhů – *Bombus terrestris terrestris*) nepochybně představují pro naše volně žijící čmeláky rizikový faktor. Jakékoliv umělé zavlečení u nás nepůvodních či vyšlechtěných živočichů není z hlediska dochovaného stavu biodiverzity žádoucí, jelikož může vést k nežádoucímu poklesu konkurenceschopnosti domácích druhů či poddruhů, popř. i k vymizení toho genotypu čmeláků, které jsou dlouhodobě přizpůsobeny podmínkám ČR, resp. jejím oblastem či lokalitám. „Multipůvod“ křížených čmeláků od společnosti Koppert, se nepochybně liší fenotypem, tj. souborem znaků, které jsou utvářeny genotypem na podkladě prostředí výskytu daného jedince. Proto i jedinci stejného genotypu nemusí mít stejný fenotyp a naopak. Vypouštění uměle odchovaných čmeláků z jiných oblastí Evropy, byť stejného poddruhu, proto představuje ohrožení všech domácích populací čmeláků.

U nás se vyskytující čmelák zemní poddruhu *Bombus terrestris terrestris* je dlouhodobě odchováván Výzkumným ústavem pčinnářským, Troubsko (Český čmelák (ceskycmelak.cz)). Krajský úřad je toho názoru, že pokud na trhu existuje zdroj, který je schopen zajistit dodávky laboratorních čmeláků, které mají původ na území ČR, tak je na místě ho preferovat. Skutečnost, že jeho produkce je pro český trh nedostatečná, nezakládá důvod k povolení využití nepůvodního druhu, což by mohlo vést k nevratným změnám a narušení volně žijících populací této významné skupiny našich opylovačů. Jakékoliv umělé zavlečení nepůvodních či vyšlechtěných živočichů není z hlediska zachování naší biodiverzity žádoucí a může přispět k poklesu konkurenceschopnosti domácích druhů čmeláků, případně i k vymizení jejich genotypu dlouhodobě přizpůsobenému našim podmínkám. Zvláště pokud se v tomto případě jedná o úly instalované ve volné přírodě.

Správní orgán podotýká, že i v případě komerčního chovu čistého poddruhu *Bombus terrestris terrestris* vykazují chované populace jiné znaky než naše populace žijící ve volné přírodě. Jde např. o větší velikost matek, které mohou konkurovat menším matkám našeho původu při hledání vhodného místa pro hnízda, nebo obecně větší početnost čmelstev, která jsou šlechtěna pro co největší opylování. Hnízda domácích druhů čmeláků v rané, zranitelné fázi vývoje, kdy se o ně stará samotná matka nebo první malé dělnice, jsou samozřejmě vystavena potravní konkurenci plně rozvinutého a nepřírozeně početného hnízda laboratorních čmeláků, jejichž dělnice jsou větší obecně i vzhledem k fázi rozvoje hnízda.

V důsledku možného pronikání nepůvodních ekotypů čmeláků do naší volné krajiny nelze vyloučit reálný škodlivý (negativní) účinek vůči všem domácím populacím rodu *Bombus* spp. Zabezpečení vyšší funkčnosti určitého odvětví zemědělské výroby (popř. zvyšování produkce určitých potravinových komodit či zajištění soběstačnosti státu v určité oblasti zemědělské produkce apod.) by se mohlo jevit jako veřejný zájem převažující nad zájmem ochrany přírody. Tohoto cíle však nepochybně lze (mimo umělého mechanického opylování cílových rostlin) dosáhnout i jiným způsobem, tj. umělým odchovem a následným prodejem čmeláků našeho původu (ekotypu).

Správní orgán posoudil i žadatelem deklarované opatření k zabezpečení úlů. Čmelíny obsahují speciální uzávěr, který brání královnám a trubcům vylézt z úlů. Selektivní zábrany, používané i ve včelařství, jsou založeny na rozličné velikosti trubců a královn v porovnání s dělnicemi. Toto obecné pravidlo pro velikost neplatí ve všech případech a nelze zcela vyloučit možný únik jedinců schopných rozmnožování (trubců). Zavlečení laboratorních čmeláků, zahraničního původu, potažmo poddruhů nebo kříženců B. t. dalmatinus, do populací žijících na území České republiky je nežádoucí.

Pokud by čmeláci měli být k opylování zemědělských kultur komerčně využíváni, je vhodným řešením založit a podporovat další kontrolované chovy z jedinců pocházejících z území našeho státu. Odborný odchyt pro založení nových chovů by byl nesporně šetrnějším zásahem do domácí populace čmeláků než používání jedinců cizího původu. Výše uvedené závěry odpovídají rovněž iniciativě Evropské unie („EU“) týkající se opylovačů, která byla zahájena v červnu r. 2018 a jejímž cílem je řešit pokles výskytu volně žijících opylovačů na území EU. Jedním z prioritních témat této iniciativy je mj. chránit ohrožené druhy opylovačů v jejich přirozených stanovištích, zlepšit tato přírodní stanoviště na zemědělské půdě a v jejím okolí a omezit dopad invazních nepůvodních druhů na opylovače. Bližší informace k politikám EU k ochraně opylovačů lze získat z otevřených zdrojů. Aktuální výzkumná data zpracovaná pro potřeby Evropské komise (technická nota, IUCN, 2020) dokládají značný potenciál místně nepůvodních poddruhů čmeláků negativně ovlivňovat lokální populace s doporučením radikálně legislativně omezit mezinárodní obchod s nepůvodními poddruhy čmeláků v rámci celé EU.

Podle žádosti a genetické analýzy z roku 2023, která byla k žádosti přiložena, vyplývá, že výjimka je žádána pro uměle odchované populace poddruhu B. t. terrestris. Firma Agrobío S.L. deklaruje přítomnost poddruhu B. t. terrestris ve svém chovu, což dokládá přiloženou genetickou analýzou, která s 99,978 % shodou potvrzuje poddruh B. t. terrestris.

Je třeba uvést, že i v případě využití domácího poddruhu B. t. terrestris představuje vypouštění čmeláků z umělého chovu řadu rizik. Místní populace si totiž vytvářejí lokální adaptace, které nejlépe odpovídají danému prostředí. Čmeláci z umělého chovu však nadto pocházejí ze vzdálených lokalit a vyvíjeli se v odlišných podmínkách. Uměle odchovaní jedinci se při úniku do volné přírody mohou křížit s místními populacemi a vnášet do nich nové vlastnosti, které životaschopnost místních populací mohou negativně ovlivnit. Laboratorní chov znamená domestikaci, v takovémto chovu se záměrně i mimoděk uplatní jedinci s vlastnostmi výhodnými právě pro chov, takže se postupně vzdalují od svých divokých předků. Takto se mohou oslabovat některé znaky, které však mohou být klíčové pro přežití ve volné přírodě. Vinou křížení omezeného počtu jedinců se u laboratorního chovu mohou projevit také negativa příbuzenského křížení (zhoršená vitalita, přežívání a rozmnožování).

Lze tedy shrnout, že šíření genů nepůvodních taxonů čmeláků by mohlo domácí populace negativně ovlivnit, zejména narušit schopnost zimování, která je v podmínkách České republiky nezbytná, a tím přímo ohrozit její životaschopnost. K poskytování opylovací služby ve volné přírodě by tak měli být využíváni pouze čmeláci s jasným genetickým původem. Ostatně i metodické sdělení ministerstva k využívání čmeláků zejména jako opylovačů v rámci zemědělské produkce zveřejněné ve věstníku MŽP č. j. MZP/2021/130/251 uvádí, že je při dovozu čmeláků nezbytné prokázat jejich původ, přičemž dováženy mají být pouze na území ČR se vyskytující poddruhy. Vypouštění u nás nepůvodních či laboratorně vyšlechtěných čmeláků může ohrozit domácí populace čmeláka, který je zásadním opylovačem pro volně rostoucí rostliny i zemědělské plodiny. Zanesení cizích poddruhů či kříženců do populací žijících na území České republiky je nežádoucí a rizikové.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem bylo rozhodnuto tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení o odvolání:

Proti tomuto rozhodnutí mohou účastníci řízení podle ust. § 83 odst. 1 správního řádu podat ve lhůtě 15 dnů ode dne jeho oznámení odvolání k Ministerstvu životního prostředí ČR s uvedením rozsahu, v jakém je rozhodnutí napadáno, namítaného rozporu s právními předpisy nebo s uvedením nesprávnosti rozhodnutí či řízení, jež mu předcházelo. Odvolání se podává u Krajského úřadu Zlínského kraje, odboru životního

prostředí a zemědělství. Podané odvolání má v souladu s ust. § 85 odst. 1 správního řádu odkladný účinek. Odvolání podané jen proti odůvodnění rozhodnutí je podle ust. § 82 odst. 1 správního řádu nepřipustné.

JUDr. Jolana Hulínová

Vedoucí oddělení právního a ochrany přírody

Rozdělovník:

Čmeláci PLUS z. s., se sídlem Na Farkáně III 182/28, 150 00 Praha 5 – Radlice, IČO: 14036584

Obce Zlínského kraje mimo CHKO Beskydy a CHKO Bílé Karpaty